

Πολιτισμική ανθρωπολογία και ζητήματα εκπαίδευσης

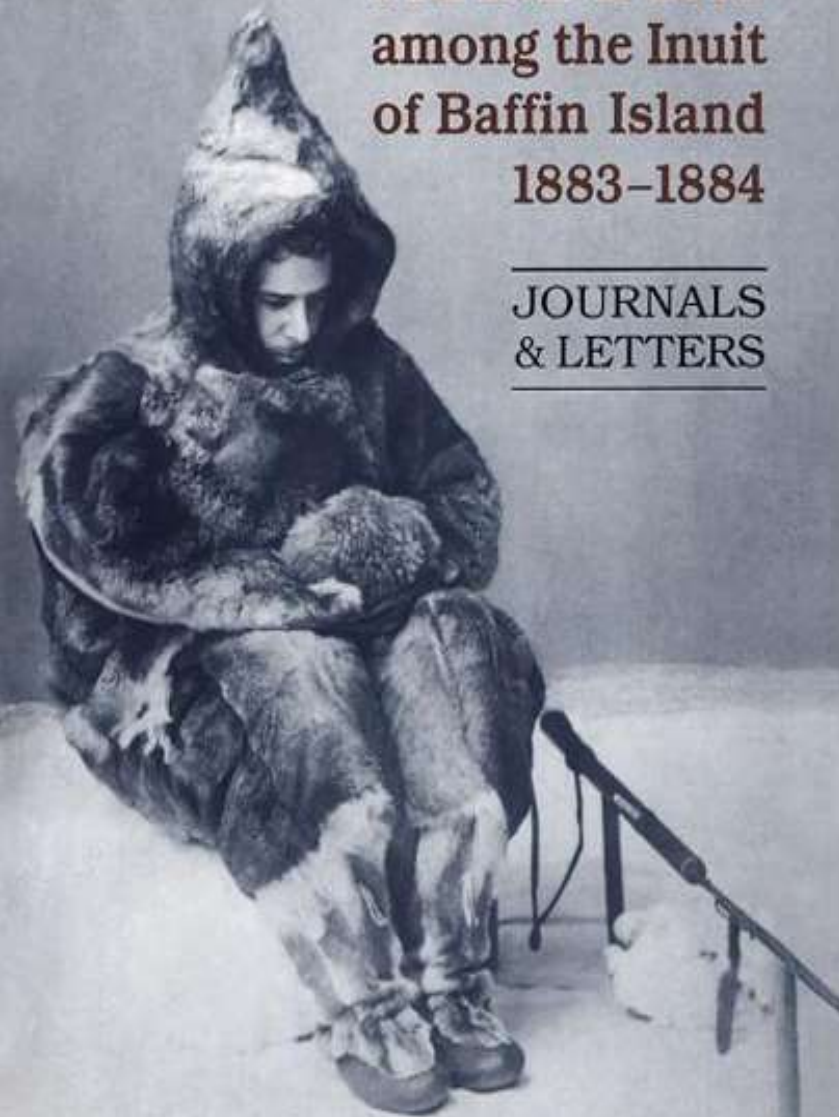
*Κωνσταντίνου Ιωσήφ
PhD Κοινωνική Ανθρωπολογία*

iossifk@upatras.gr

FRANZ BOAS
among the Inuit
of Baffin Island
1883-1884

JOURNALS
& LETTERS

Edited and introduced by Ludger Müller-Wille
Translated by William Barr

**Claude
Lévi-Strauss**
Tristes Tropiques

MODERN CLASSICS

- 🌐 πολιτισμός
- 🌐 πολιτισμικός πλουραλισμός
- 🌐 πολιτισμικός σχετικισμός
- 🌐 εθνοκεντρισμός
- 🌐 εξελικτισμός

πολιτισμός (culture)

Ο πολιτισμός είναι αναλυτικό εργαλείο της ανθρωπολογίας, αναφέρεται (1) στην καθημερινή ζωή, (2) σε κοινωνικά σύνολα και (3) σε συστήματα συμβόλων και σημασιών. Αποτελεί το πλαίσιο μέσα στο οποίο οι άνθρωποι προσλαμβάνουν τον κόσμο, νοηματοδοτούν την πραγματικότητα και οργανώνουν τη δράση τους.

Πολιτισμός (civilization) vs πολιτισμός (culture)

Πολιτισμός

- μοναδικός, «ανώτερος» «υψηλός» πολιτισμός (Αίγυπτος, αρχαία Ελλάδα, Μεσοποταμία, Κίνα)
- «εκπολιτισμός»
- συχνά εννοείται ο **ΔΥΤΙΚΟΣ** πολιτισμός

πολιτισμοί

- Πολλαπλοί
- Ικανότητες, έννοιες, πρακτικές που αποκτούν οι άνθρωποι στην κοινωνία τους
- Κριτική στο δυτικοκεντισμό/εθνοκεντισμό

Ο πολιτισμός
είναι
επίκτητος
όχι έμφυτος

Ο
πολιτισμός
είναι
συλλογικός

Δεν υπάρχει «ατομικός πολιτισμός».

Ο πολιτισμός αφορά άτομα ως μέλη ομάδων

Ο πολιτισμός **μεταδίδεται** στο χώρο και το χρόνο μέσω μη βιολογικών μηχανισμών που βασίζονται στη γλωσσική και στη μη γλωσσική ικανότητα των ανθρώπων να χρησιμοποιεί σύμβολα.

Ο πολιτισμός **μαθαίνεται, μοιράζεται** με τους άλλους, **κληρονομείται** από γενιά σε γενιά με κοινωνικό τρόπο

πολιτισμικός σχετικισμός

Αξίωμα ότι οι κοινωνίες και οι πολιτισμοί είναι **ποιοτικά διαφορετικοί** και έχουν τη δικιά τους εσωτερική λογική/ δομή.

Επομένως δεν πρέπει να αξιολογούνται με βάση τα κριτήρια ενός άλλου πολιτισμού, αλλά **κατανοούνται στο πλαίσιο των δικών τους ιδιαίτερων συμφραζομένων**

Κριτική στον εξελικτισμό

Ρήξη με την υπάρχουσα ιδέα της πολιτισμικής εξέλιξης, δηλαδή από αγριότητα, στη βαρβαρότητα και τον πολιτισμό.

Η ανθρωπολογία απορρίπτει την «ελιτίστικη» / ταξική / ρατσιστική άποψη ότι κάποιος έχουν πολιτισμό και άλλοι όχι.

Διάχυση και αλληλεπίδραση

Οι πολιτισμοί διαρκώς δανείζονται χαρακτηριστικά, τα οποία ενσωματώνουν στο δικό τους εσωτερικό πολιτισμικό περιβάλλον με τέτοιο τρόπο ώστε είναι αδύνατο να ανακαλύψει κανείς την προέλευσή τους.

Ολιστική προσέγγιση στον **πολιτισμό**

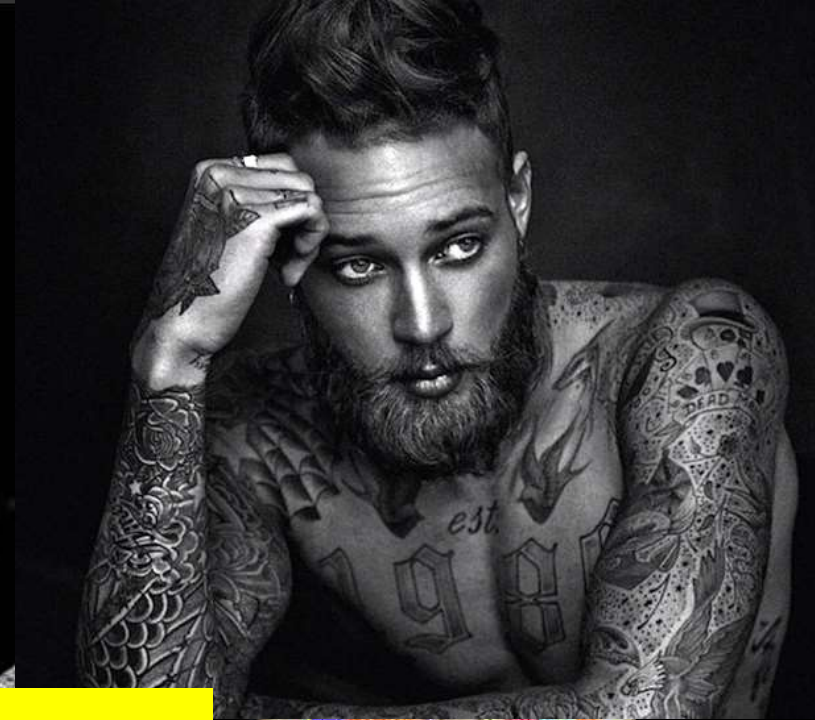

Η ανθρωπολογία επιχειρεί να καταγράφει και να κατανοεί την πολιτισμική ποικιλότητα του κόσμου

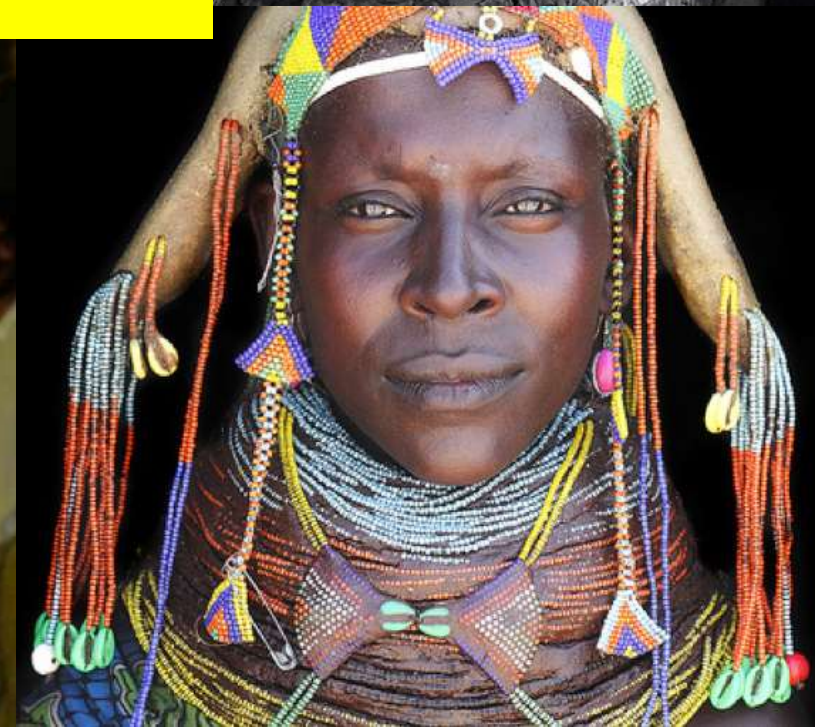

Εθνοκεντρισμός

Η τάση να προβαίνει κάποιος στην **περιγραφή** και την **αξιολόγηση** των άλλων ανθρώπων και πολιτισμών **από τη δική του σκοπιά** και βάσει του δικού του πολιτισμού και, συνακόλουθα, η τάση να αξιολογήσει το δικό του πολιτισμό ως **ανώτερο**.

Εθνοκεντρισμός

Τι είναι **πολιτισμός** και πως
εκφράζεται στην **εκπαίδευση**;

Γεννιέσαι ή γίνεσαι;

Με ποιους τρόπους «μαθαίνουν» τα παιδιά τον πολιτισμό;

«Μαθήματα» πολιτισμού

- «μαθήματα» από γονείς, αδέρφια, γειτονιά, ομάδα
- «μαθήματα» από το κράτος/σχολείο, την εκκλησία.
- απομίμηση, ενσώματη μάθηση
- γλωσσική υπόδειξη των «σωστών συμπεριφορών»
- τιμωρία
- «επιστήμες» της ανατροφής, της αγωγής, «parenting».
- κοινωνικοποίηση, εμφυλοποίηση

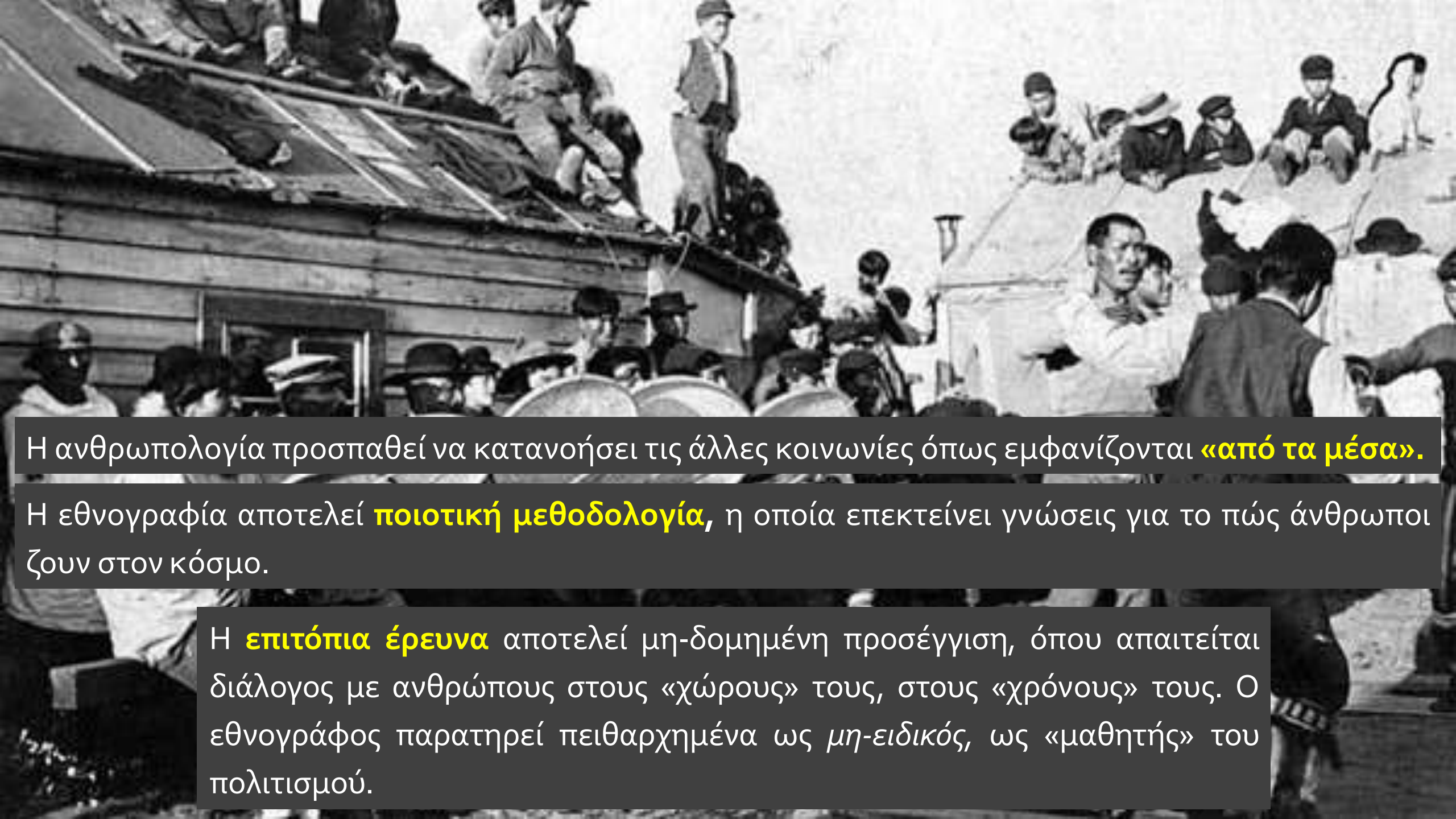
Εθνοκεντρισμός στο σχολείο

Εθνογραφία

Η **έρευνα** στην ανθρωπολογία

Η **μεθοδολογία** της ανθρωπολογίας

Η **μονογραφία** από την ανθρωπολογική έρευνα

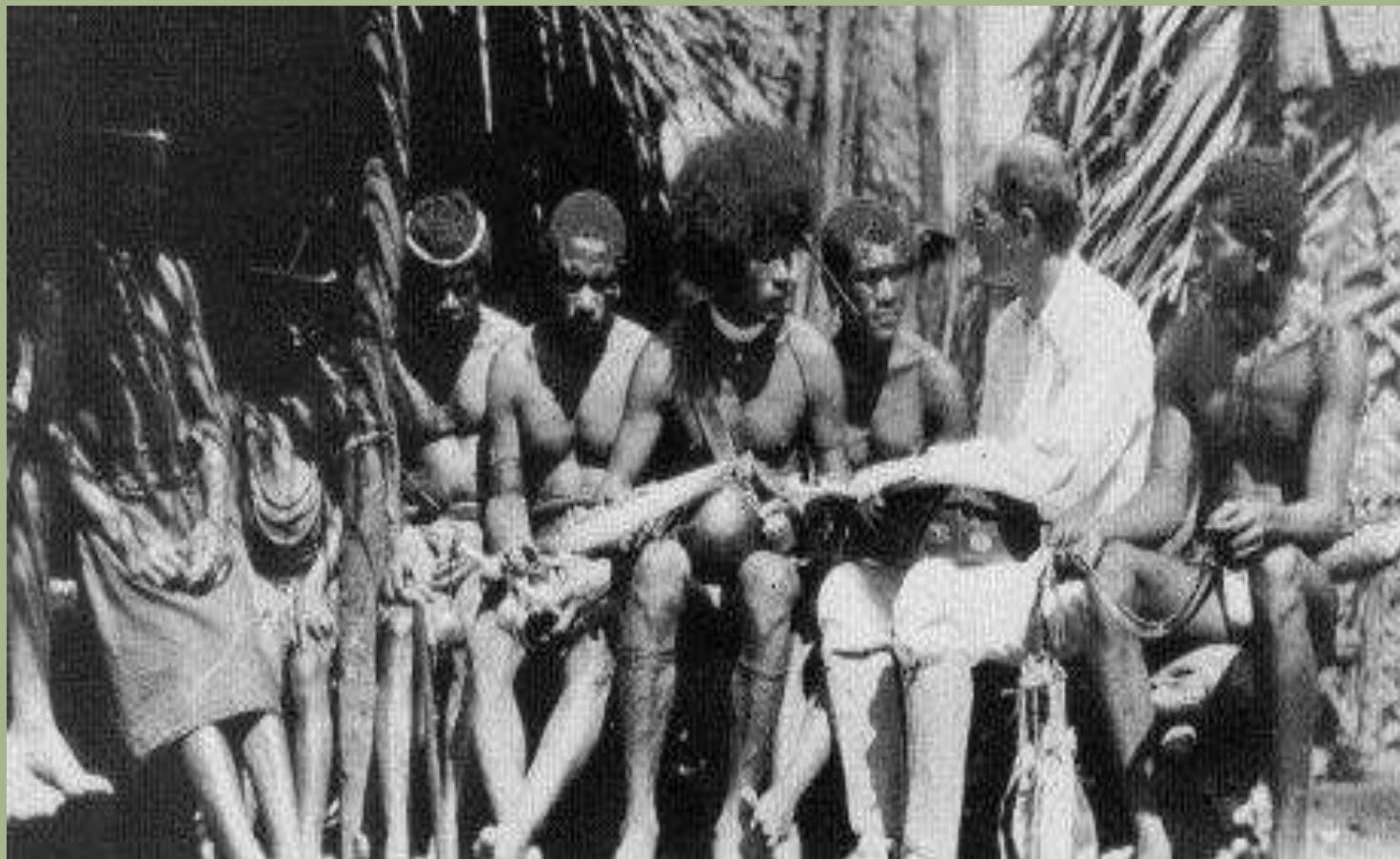

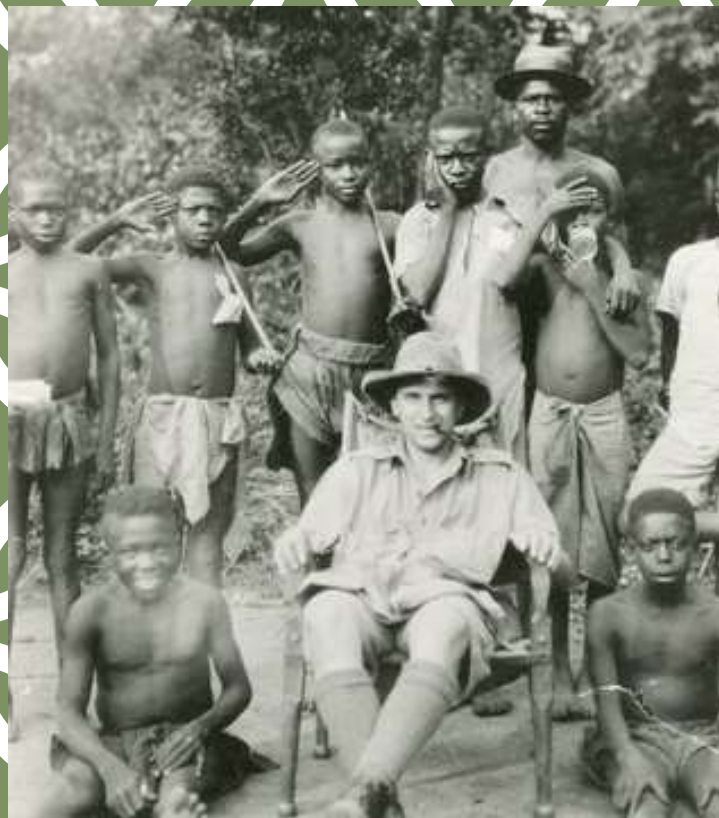
Η ανθρωπολογία προσπαθεί να κατανοήσει τις άλλες κοινωνίες όπως εμφανίζονται **«από τα μέσα»**.

Η εθνογραφία αποτελεί **ποιοτική μεθοδολογία**, η οποία επεκτείνει γνώσεις για το πώς άνθρωποι ζουν στον κόσμο.

Η **επιτόπια έρευνα** αποτελεί μη-δομημένη προσέγγιση, όπου απαιτείται διάλογος με ανθρώπους στους «χώρους» τους, στους «χρόνους» τους. Ο εθνογράφος παρατηρεί πειθαρχημένα ως μη-ειδικός, ως «μαθητής» του πολιτισμού.

Συμμετοχική
παρατήρηση

Η επιτόπια έρευνα δια της **συμμετοχικής παρατήρησης** απαιτεί

- βασική **συνομιλία** στο χρόνο/ στο χώρο των ανθρώπων υπό μελέτη
- μακρόχρονη **διαμονή**, εντατική έρευνα, εκμάθηση τοπικής **γλώσσας**
- προσωπική συμμετοχή στην καθημερινότητα των πληροφορητών
- πληροφορίες από «**πρώτο χέρι**» (όχι από τρίτους)
- έμφαση στις «**λεπτομέρειες**» της καθημερινότητας
- κατανόηση της «**σκοπιάς του ιθαγενούς**»
- καταγραφή των δεδομένων

Το πεδίο

Ο χωρο-χρόνος της εμπειρικής αναζήτησης

Αποτελεί τη συστηματική παρατήρηση και προσοχή της ζωής γύρω μας

...“being in the field ... need not involve any traveling at all: it sometimes involves simply a **shifting of attention** and of **sociable connection within one’s own habitual milieus**.

...From this perspective, the **“field”** is not so much a place as it is a particular relation between oneself and others, involving a difficult combination of **commitment** and **disengagement**, **relationship** and **separation**» (Lederman 1990, 88)

Εθνογραφικά δεδομένα

- σημειώσεις πεδίου (fieldnotes), ημερολόγιο
- συνεντεύξεις (συνήθως ημι-δομημένες), μαγνητοφωνημένες συνομιλίες
- αρχειακή έρευνα
- περιορισμένη συλλογή ποσοτικών δεδομένων (π.χ., στατιστική, δημογραφική πληροφορία), οι ανθρωπολόγοι ΔΕΝ προτιμάνε τα ερωτηματολόγια
- καταγραφή και μελέτη δημόσιου λόγου, νομοθεσίας, κτλ.

Σημειώσεις πεδίου

STROLLERS. @MAY. capacity - need to
wait until people leave
Bottom Floor of Lobby filled w/
such an eclectic mix of mixed up
people! Colors, woods, designs -
SHERIDAN Lobby is an explosion
of life and not end personality
ALL AGES, RACES, ethnicities...
BAR is open... people getting drinks...
OLDER couple sitting in chairs - trying to
understand the music, why would all
these people want in here? (it's 3:31 at
this point) or "for rasters?"
Pink Hair, purple hair, stashed baguette,
sleeves, necks, long hair, handbags
ministeples
order. 9:20 / 10:00.
wrist band w/ skulls.
in front of me man! woman w/
five year old? taking pictures
people heading out Flyers - Vegan Pizza?
ministeples Flyer.
smells like perfume + cigarettes
cacophony of BUZZ and conversation.
explosion of heat for the eyes.
lot of Blacky knit hats, hoodies.
3:49 - up escalator
2 floors - 2 gu straight to top.

Εκπαίδευση

Είναι η εκπαίδευση μόνο
εκμάθηση συγκεκριμένων
γνώσεων του
προγράμματος σπουδών;

Τι είναι αυτό που συνιστά
εκπαιδευτική πράξη;

Ο κόσμος των
παιδιών δεν
συνιστά μια
μικρογραφία του
πολιτισμού των
ενηλίκων.

Τα παιδιά αποτελούν
μια κοινωνική
ομάδα με
ξεχωριστές αξίες,
σύμβολα,
παιχνίδια και ιδέες.

Τα παιδιά σε κάθε κοινωνία παρουσιάζουν περίπλοκους και πολιτισμικά συγκεκριμένους τρόπους για να δώσουν νόημα και δικούς τους τρόπους συμπεριφοράς που είναι προφανώς καλά ανεπτυγμένοι .

Το **παιχνίδι** ως πράξη, αλλά και ως **αντικείμενο** (άθυρμα), είναι κοινωνικό προϊόν και επομένως εκφράζει τις ιδιαιτερότητες της συγκεκριμένης κοινωνίας που το δημιούργησε.

Η παρουσία του «άλλου» στην
εκπαίδευση